

ACTIVITEIT 7

HOE GRIJP IK IN BIJ SEKSUEEL GEWELD?

Duur	'50
Vakken	Burgerschap en maatschappelijke vorming Gedrags- en cultuurwetenschappen PAV Levensbeschouwelijke vakken
Doelstellingen	
Lesdoelstellingen	Aan de hand van de 5 A's van Sensoa leren de leerlingen hoe ze kunnen reageren als getuige van seksueel geweld. De leerlingen reflecteren over hun eigen gedrag en vooroordelen met betrekking tot gender en seksueel grensoverschrijdend gedrag.
Sleutelcompetenties	• Sleutelcompetentie 5: sociaal-relatieve competenties • Sleutelcompetentie 7: burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven • Sleutelcompetentie 14: zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid

Praktische info	
Werkvormen	Reflectieoefeningen, klasgesprek, groepswork
Materiaal	• PPT
Bijlagen	- Bijlage 7.1 casussen

Ophbouw les

Wat als je seksueel grensoverschrijdend gedrag ziet gebeuren? Je wil reageren. Maar hoe? De 5 A's van Sensoa bieden de leerlingen handvaten om in te grijpen. Verder willen we met deze les de leerlingen laten nadenken over hun eigen gendervooroordelen rond seksueel geweld.

Deze les is geïnspireerd op de beschikbare informatie van Sensoa rond omstanderstraining. Sensoa, het Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid, organiseerde met steun van Zijlkan vzw en vzw ZIJN in 2021 de campagne #WijgrijpenIn. De campagne had tot doel iedereen aan het handelen te zetten als die getuige is van grensoverschrijdend gedrag.

De meeste jongeren willen namelijk reageren. Niet weten hoe te reageren vormt echter een grote hindernis.

Op basis van wetenschappelijk onderzoek formuleerde Sensoa de 5 A's als 5 goede manieren die je als omstander redelijk gemakkelijk kan uitvoeren.¹

Voor meer toelichting en achtergrondinformatie is het aangeraden om de [website](https://www.sensoa.be/actueel/wijgrijpenin-campagne-motiveert-en-helpt-ingrijpen-bij-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag) van Sensoa te raadplegen.

¹ <https://www.sensoa.be/actueel/wijgrijpenin-campagne-motiveert-en-helpt-ingrijpen-bij-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag>

1) Vooraleer echt van start te gaan met het klasgesprek is het aangewezen om de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie activiteit 4) te herhalen.

- **Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?**

Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag verstaan we gedrag dat de eigen integriteit of die van de ander kan schaden. Het gaat daarbij niet alleen over geslachtsgemeenschap maar ook over kussen, aanraken tot zelfs het geven van seksuele opmerkingen.

Hands-off: seksuele intimidatie waarbij geen fysiek contact is:

- Bv. Seksuele opmerkingen, seksueel getinte insinuaties of grapjes, iemand op een seksuele manier aanstaren, naakte intieme lichaamsdelen tonen, ...

Hands-on: seksueel fysiek contact

- aanraken, strelen, verkrachting ongewenste orale seks of penetratie

- **Aan welke 3 kerncriteria moet seks voldoen?**

- Toestemming
- Gelijkwaardigheid
- vrijwilligheid

In deze les zal het specifiek gaan over de rol die we kunnen opnemen als omstaander in de publieke ruimte. Alle vormen van seksueel geweld kunnen voorkomen in de openbare ruimte. Hier leggen we de focus op gedrag dat regelmatig voorkomt en door sommigen wordt afgedaan als 'onschuldig'. Geef de leerlingen mee dat het soms niet mogelijk is om zelf of samen met andere omstaanders in te grijpen. In sommige contexten is het te gevaarlijk of onveilig voor jezelf en schakel je best professionele hulp in door de hulpdiensten te bellen. De 5 A's die hieronder aangehaald worden zijn gericht op omstaanders. Als slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag zou je de 5 A's ook kunnen inzetten. Op het moment zelf kan het als slachtoffer echter moeilijk of onmogelijk zijn om te reageren.

Verwijs naar [activiteit 6](#) waarin de verschillende hulpverleningsinstanties voor slachtoffers van seksueel geweld aan bod kwamen. Op de meeste instanties kan je als getuige eveneens beroep doen. Bijvoorbeeld voor een luisterend oor.

2) Na de introductie kan je beginnen met het klasgesprek. Vraag de leerlingen naar voorbeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Stel volgende vragen om te peilen naar hun ervaringen als omstander. (zie PPT)

- Heb je al eens gereageerd als je seksueel gedrag zag dat niet oké was?
- Is het belangrijk om daarop te reageren?
- Wat maakt het moeilijk om te reageren als je seksueel geweld ziet gebeuren?
 - Bystander-effect: Dit is het fenomeen waarbij mensen minder snel geneigd zijn om in te grijpen wanneer anderen aanwezig zijn. Ze gaan ervan uit dat iemand anders wel zal ingrijpen.
 - Angst voor represailles: Mensen kunnen bang zijn dat ze zelf slachtoffer worden van schadelijk gedrag als ze ingrijpen. Dit gebeurt bijvoorbeeld ook bij pesten op school.
 - Onzekerheid: Men kan twijfelen over hoe ze moeten ingrijpen, wat kan leiden tot besluiteloosheid.
 - Groepsdruk: Mensen willen vaak conformeren aan de groep en niet uit de toon vallen, zelfs als ze weten dat het gedrag verkeerd is.
 - Minimalisering van de situatie: Soms realiseren bystander zich niet hoe ernstig de situatie is en denken ze dat het niet nodig is om in te grijpen.

3) Hoe zou je kunnen reageren? Laat de leerlingen raden naar de 5 A's. Wellicht zijn er een aantal al aan bod gekomen in hun ervaringen die ze gedeeld hebben. Overloop vervolgens de 5 A's en leg uit wat ze inhouden.

Sensoa formuleert deze 5 A's als goede manieren om in te grijpen:

1. **Anderen betrekken:** de hulp van anderen inroepen, zoals andere omstanders of iemand met autoriteit
2. **Aanspreken:** de dader en/of het slachtoffer aanspreken
3. **Afleiden:** de aandacht weghalen van de gebeurtenis en op jou richten
4. **Afzonderen:** het slachtoffer fysiek uit de situatie halen
5. **Aanwezig blijven:** heb je het gevoel niet veilig te kunnen ingrijpen, de situatie in het oog houden en achteraf het slachtoffer ondersteuning bieden.

Voor meer toelichting bij de interventiemogelijkheden zie deze [link](#).

4) Bekijk de [video](#) van Sensoa met Gloria Monserez. Ze vertelt haar ervaring en hoe er gereageerd werd door omstanders. Neem ook een kijkje op de website van Sensoa voor meer [video's](#) met verhalen over ingrijpen op seksueel grensoverschrijdend gedrag.

5) De leerlingen gaan aan de slag met de 5 A's. Laat de leerlingen per twee de casussen met bijhorende vragen in [bijlage 7.1](#) invullen. Overloop daarna klassikaal de casussen. Er is niet één juist antwoord op deze vragen en in dezelfde situatie kan je op verschillende manieren reageren. Door het delen van hun antwoorden kunnen de leerlingen van elkaar leren.